

281
(245)

AMPLISSIMO ORNATIS-
SIMO Q. VIRO D. IOANNI VLATTE-
no, Præposito Aquensi, Cranenburghensi, & Carpenſi
Illuſtriſſ. Principis Guilielmi Ducis lul. Clu.
Mont. &c. cancellario, patrono ſuo, Franc.
Fabricius Marcoduranus. S. D.

VIT hoc, vir Ampliſſ. iam
multis annis in more poſitū,
inſtitutoq; eorū, qui etate
puerilē bonis artibus ad hu-
manitatē informandā ſuſcipiūt, vt P. Te-
rentij Comædias ad eam rē adhibeāt. Nā
cum non ſolum Terentius, (cuius nomine
hæ fabellæ inſcriptæ ac editæ ſunt) verū
etiam C. Lælius, (à quo propter elegan-
tiam ſermonis, vt Cicero ait, ſcribi puta-
bantur,) viri humanitate politiſſimi fue-
rint, ſuisq; ſcriptis humanæ vitæ imaginē
expreſſerint, recte mehercle illa non pa-
rum adiumenti ad humanitatem afferre
iudicarūt. ſed hodie non deſunt viri docti,
qui & propter genus dicēdi à cōmuni cō-

A ij. Suetudis

EPISTOLA

y. ext.
 suetudine non nihil remotum, & propter
 res pueris non omnino cognitae, hunc au-
 ctorem aetati confirmat & potius quam te-
 nerae conuenire existiment: alij nimium
 religiosi eum scholis prorsus excludunt.
 De quorum iudicio, ne rationes nostras
 impediatur, breuiter aliquid respondendum
 existimo. Non sumus nos ij, qui aut pue-
 rilem institutionem à poetarum lectione
 proficisci velimus, aut Terentium ante
 Ciceronis epistolas pueris proponendum
 esse censeamus: sed cum ipse M. Tullius
 huius Comici dictionem eo loco habuerit,
 ut illam crebris sermonibus usurpauerit,
 eiusque auctoritate se contra Pōponij Atti-
 ci, suorum scriptorū Aristarchi, miniatas
 cerulas defenderit: certe iusta reprehē-
 sione carent, qui ita Ciceronis libros suis di-
 scipulis proponunt, ut Terentij fabellae
 statim subsequantur. quarū lepore ac fe-
 stiuitate pueros sic duci videmus, ut mul-
 to facilius & animo percipiāt, & memo-

rio

NVNCVPATORIA

ria custodiant ea, quæ ab hoc proprie ele-
 ganterq; sunt dicta, quàm quæ à grauiori-
 bus scriptoribus aptè ornateq; conscripta
 posteritati sunt propagata. Neq; vero est
 quod puerorum orationi metuas, cum ma-
 gister quæ sunt poetica, quæ prisca, quæ à
 consuetudine illius sermonis, quo Cicero
 vsus est, intermissa, indicat, eaq; in episto-
 lis aut orationibus nō esse ponēda monet.
 Iam res ipsæ, cum è communi vita petite
 sint, ne ineunti quidem ætati admodum
 ignotæ esse possunt. Atq; vtinā omnes ita
 vitam agerent, vt in ea nihil libidinosè,
 nihil intemperanter, nihil flagitiosè ac
 turpiter neq; fieret neq; audiretur. Sic e-
 nim improbè faceret, qui aliorum turpia
 facta proponēdo, non tam à vitijs suos con-
 tineret, quàm de turpitudine admoneret.
 Verum quando maiora scelera à nostris
 quotidie concipiuntur, quàm in vlla Co-
 mædia notantur, quis non videt vitam de-
 serendam esse illi, qui in oculorū & auri

EPISTOLA

um sensum nullum turpe facinus incurre
 re velit? Cum vero in sacris litteris Chri-
 stianis permittatur commercium cum ho-
 minibus alienigenis, etiam impudicis &
 scortatoribus, quæ ista sanctimonia est,
 adolescentes prohibere scriptis Comico-
 rum, quòd in ijs nonnunquam libidinosè
 facta, non, vt imitemur, proponuntur, sed
 vt fugiamus, in alienis personis ex nostra
 vita quotidiana exprimuntur. Neque e-
 nim credibile est sanctissimos & integer-
 rimos illos viros, qui Terentium adiue-
 runt, assidueque vna scripserunt, tem-
 pus, quod ipsis à Reip. negotijs dabatur,
 in faciendis Comædijs ponere voluisse, si
 ex hoc studio plus detrimenti, quàm e-
 molumenti ad Rempub. peruenire putas-
 sent: præsertim cum talium virorum, vt
 M. Cato dicere solebat, non minus otij,
 quàm negotij rationem extare oportea-
 ret. Itaque illi cum viderent variè in vita
 peccari, in diuersis personis ea peccata in-
 dicarunt

NUNCUPATORIA

dicarunt, & sub omnium aspectum subiecerunt. Ita in duobus fratribus, qui sunt in Adelpis, in altero diritas, in altero nimis a lenitas improbatur. Atque ut Plutarchus scribit Homerum, cum Paridem hominem intemperantem luce amoris operam dantem facit, aperte illam intemperantiam vituperare: sic nobis statuendum est, Terentium, cum dissolutorum adolescentium amores narrat, omnem luxuriam reprehendere: atque eodem miseram et sollicitam eorum vitam summa diligentia describere, ut adolescentes non solum de vitiorum turpitudine admoneret, verum una ad virtutis amorem perduceret. Qua quidem in re magistri opera maxime versari debet, ut prudentiae, moderationis & temperantiae partes nobis a natura datas hic potissimum agat: et ea, quibus pueri offenduntur, potius occultet, quam in pessulo, & alijs nescio quibus, obscenitatem, quae nulla est, inquirat. Verum opponitur nobis auctoritas Aristotelis, qui in sua civitate legibus cavendum

A iiij. dum

EPISTOLA

dum putauit, ne adolescentes Comœdias
 spectent prius quàm se corroborauerint.
 Sed nihil omnino ista ad Terentiũ eiusq̃
 fabellas pertinent. Neq̃ enim ille de no-
 ua Comœdia, aut de eius auctore Menan-
 dro, à quo Terentius noster sua fere tran-
 stulit, sed de antiqua, quæ tũ in usu erat,
 loquitur. Quid autem grauissimum Philo-
 sophũ mouerit, vt ab eius cognitione ado-
 lescentes remouerit, ex Aristophane per-
 spicuum est. Quocirca vt optimus harum
 rerum censor Chæronensis Aristophanẽ
 vsquequaq̃ nõ probat, Menandrum tan-
 quam perfectum, omnesq̃ numeros habẽ-
 rem laudat: sic nos, qui Menandrea pura
 oratione à Terentio tractata, sine omni
 obscœnitate pueris proponimus, reprehẽ-
 di non debemus. hoc vnum culpari fortas-
 sis non iniuria possit, quòd ijs libris vul-
 go vtamur, in quibus sæpe tam aliena &
 falsa inueniuntur, vt ipse Terentius, si
 ab inferis excitatus in vitam rediret ea
 pro

NUNCUPATORIÆ

pro suis agniturus non esset. Quod incommodum cum ex Schola nostra sublatum esse cuperemus, Ioannes Oridryus, quem inter collegas bene litteratum habemus, Terentij fabellas mendis purgatas diligentissimè imprimendas suscepit. Cum autem plures viros doctos in his emendandis laborasse videremus, nos delegimus eum librum, quem à M. Antonio Mureto emendatum Paulus Manutius Aldi F. ab hinc triennium Venetijs impressit. Nam illum ex antiquissimis libris manuscriptoris ad versus rationem adhibito iudicio ita correctum deprehendimus, ut longe meliorem alijs iudicemus. Id quod in nostris Annotationibus litterarum studiosis planum facere conati sumus: quibus etiam quicquid ab alijs, maxime à Georg. Fabricio (qui permultum in Terentio præstitit) ad hunc auctorem emendandum illustrandumque allatum est, breuiter comprehendimus. Etsi vero dum in hoc opere

EPISTOLA

Versor omnium adolescentium, qui puri ser-
 monis latini sunt studiosi, utilitatē mihi
 propositam habui, in primis tamē fratris
 tui filios spectavi. quos tunc solū publicē à
 nostris collegis, verū etiā priuatim à meo
 propinquo Stephano Plusæo, diligēter in-
 stituēdos educādosq; curas. Nā quemad-
 modū tu ipse in nobilissima Vlattenorū
 familia clarissimis parētibus, avis, maio-
 ribus natus, nō satis esse putasti, ὅτι κρηπὶς
 τῆ γένουσι ὁρδῶς κατεβλήθη, sicut Hercules
 apud Euripidē loquitur, nisi hoc tanquā
 fundamentū et initiū virtutū ac doctrina-
 rū elegātia exornaretur p̄ficereturq;. sic
 hos eodē loco ortos à pueris hic apud te in-
 formari voluisti, ut te præsente atq; inspe-
 ctate eam viā ingrederentur, qua ipse in
 summū dignitatis & virtutū locū ascēdi-
 sti. Tu, cū adolescens Germaniæ, Galliæ,
 Italiæ gymnasia lustrasses, & cum viris
 doctissimis, in quibus Erasmus Roterodamus
 princeps fuit, vixisses, in Imperij
 senatus

NUNCUPATORIA

senatu, qui Cesare absente summam rerum administrabat, locum honoratum ante quam te plane corroborasses, obtinuisti. Unde cum ad ornandam patriam, quae ortus nostri maximam partem vendicat, reuertisses, tantam Princeps illustris et in consilio capiendo prudentiam tuam, et in dando fidem ac religionem perspexit, ut te omnium Consiliariorum primum haberet, te legationes gravissimas dubijs etiam temporibus obire voluerit, te denique ex omnibus dignum iudicaret, cui legum omnisque iuris et aequitatis custodiam mandaret. Quod munus, quamvis difficill. tu ita sustines, ut in magna mole curarum illam de fratris tui filijs non abicias. quos confidimus tui non dissimiles fore, quando in primis illis in itis tantas progressiones exiguo tempore fecerunt, ut brevi in illum ordinem sint perituri, ubi Ciceronis epist. et Terentij Com. explicari audeat. Quare ut curretes iam incitare, simulque ad iumentum aliquando pulcherr. cursu afferre, iam

Handwritten notes:
1. 1. 2

*iam Terentium ijs offero, cui explicatio-
nes nostrae in epistolas Ciceronis subse-
quenter, modò tua benignitas, in qua iam
pridem magnam spem collocatam habe-
mus, nos in his laboribus non destituerit.
Bene vale Patrone obseruande, & nos
cum vniuerso Gymnasio, noua q̄ typogra-
phia in tuã fidem & clientelam accipe.
Dusseldorpij. decimo kal. May. Anno M.
D. LVIII.*

**VITA TARENTII, AD EMENDATIO-
nem M. Antonij Mureti.**

Publius Terentius Afer, Carthagine natus, ser-
uiuit Romae Terentio Lucano senatori: à quo ob
ingenium, & formam nõ institutus modo liberaliter,
sed & mature manumissus. quidam captum esse ex-
istimant. quod fieri nullo modo potuisse, Fenestella
docet, cum in fine secundi belli Punici & ante initi-
um tertij natus sit, & mortuus: nec, si à Numidis aut
Getulis captus sit, ad ducem Romanum peruenire po-
tuisse, nullo commercio inter Italicos & Afros, nisi
post delatam Carthaginem, coepto. hic cum multis no-
bilibus familiariter uixit: sed maxime cum Scipione
Africano, & cum Lelio: quibus etiam corporis gratia
conciliatus existimatur. quod & ipsum Fenestella ar-
guit,